

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatio Synoptica De Iudiciis Ad Lib: II. Decretal: Gregorii IX.

**Herberstein, Ferdinand von
Tabarelli de Fatis, Donato Vincenzo**

Spirens., 1660

Titulus XII. De Testibus & Attestationibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11416

quod in specie habet *Gl: ad Clementinam constitutionem in fine de elect: Nos sic statuimus, ubi testium numerus ad solennitatem pertinet, ut in testamentis septenarius, non posse juramento suppleri idq; propter formæ solennitatem: ut tradit Lælius Manc: ad rubr. de prob. dissert: 4. cap: 16. Sin autem numerus testium solennitatem nullam habet; (ut in contractibus & testamentis ad pias causas, numerus septenarius per L. ubi numerus. ff. de testibus) nihil tunc impedit posse jurejurando suppleri: fat enim est, ut plenè probetur id de quo agitur, nec refert quomodo. Al. cap: cum dilectus, de successor: ab intest. quod opponi solet, respondet Abb: ad eum titulum n. 15. Manc: cit. supra n: 16.*

TITULUS XII.

DE TESTIBVS & ATTESTATIONIBVS.

CASUS.

Sillus testis contra Pisonem reum crimen protulit, quod se de eo audivisse dicebat. Pisonis defensor Cras-

509

sus, potest, inquit, fieri Sile, ut is, unde
 te audisse dicis, iratus dixerit. an-
 nuente Silo, Crassus iterum: potest
 etiam fieri, ut tu non rectè intelle-
 xeris. iterum annuente, subintulit:
 potest etiam fieri, ut omninò, quod
 te audisse dicis nunquam audieris.
 Hoc adeo præter expectationem, ut
 Silum testem omnium risus obrue-
 ret. *Man. lib. 6: apoph.* Quæritur, an Si-
 lus à testificãdo prohiberi potuisset,
 tanquam non idoneus testis? *Resol.*
pete ex num. 1. & 2.

r.

Inter modos negata ab adversario pro-
 bandi, communissimus est, qui fit per
 testes, multoq; efficacior, illo qui fit per
 instrumenta, cum etiam falsitas instru-
 menti, vel quod deest instrumento per
 testes probari possit. *cap: cum. Ioannes de fi-*
de Instr: modusq; hic probandi in omni-
bus judiciis & causis locum habere po-
test, tam criminalibus, quàm civilibus. cap.
in omn: 4. h. t. tam Ecclesiasticis, & spiri-
 tuali-

tualibus, quam profanis, *cap. in causis 15. b. t.* tam in prima, quàm in secunda instantia *cap. fraternitatis 17. eod.* Dicitur autem testis, qui ad fidem alicuius rei faciendam accersitur, & ut testes probent debent esse idonei, & fide digni, seu ut dicitur omni exceptione maiores *cap. 1. h. t. L. optimam C. de contrahend. & committ. stipulat.* quales sunt quicumque à SS. Canonibus vel legibus expressè non prohibentur.

2. Quidam autem prohibentur generaliter, ob ætatem & iudicii infirmitatem, ut sunt furiosi, amentes. *cap 1. h. t. L. 2. C.*

3. §. *Lege Julia. eod:* quia iuramentum, sine quo testi non creditur, præstare nequeunt: ob quam rationem, impuberes etiam lex julia nominatim testes esse vetat. *3. ff. de testibus.* Puberes, non vetat: in criminalibus tamen causis speciatim exigentibus annos 20. *L. in testimonium 20. ff. eod:* in civilibus annos 18. quod longè verius est, impubes de iis, quæ impubes vidit testimonium ferat: quia nusquam revera prohibetur: & cum servus factus liber dicitur testimonium pro vel contra dominum potest ferre, de iis quæ in servitute existens vidit.

notie

notionem 99. in fine ff. de verb. sig. cur non & Pupillus factus pubes, de iis, qua in pupillari ætate vidit? nam quod pupillus omnia ignorare dicatur *L. ultim. de jur. & fact. ignor.* hoc intelligitur, quoad sui præjudicium, quando ex scientia damnum aliquod ipsi proveniret. Præterea generaliter prohibentur damnati publico iudicio, & à Principe non restituti, item, qui in vinculis custodiâve publicâ fuerunt iudicio publico rei, *cit. L. 3. § lege Julia.* Surdus, & mutus in testamentis prohibentur. *§. testes autem Instit. de Testamen. ordin.* An & in iudiciis? Etiam surdus de auditu, cæcus de visu testificari nequit. Cæcitas tamen superveniens non impedit: quandoquidem etiam iudicantis officio fungi possit, si illud videns susceperit. *L. cæcus ff. de iudic.*

3. Alii prohibentur ferre testimonium pro certis vel contra certas personas, aut in certis causis duntaxat: sic hæres institutus in testamento testis esse non potest. *§. neq. hæres. Instit. de Testam.* contra verò legatarius, & fidei commissarius particularis rectè in testamento in quo sibi legatum

tum

tum, vel fideicommissum relictum est
 tanquam testis de jure communi adhibe-
 tur. *L. qui testamento. ff. de testam.* quia po-
 tius in causa hæredis, ad quem testame-
 tum principaliter spectat, & non in cau-
 sâ propriâ, nisi ex consequenti, & secun-
 dario testimonium dicit. Atqui multa ex
 consequenti tolerantur, quæ principaliter
 prohibentur. *L. 1. ff. de auctoritat. Tit.*
 SED & idonei testes non sunt domestici,
 familiares, consanguinei. *capit. 24. h. t. C.*
eod: exceptâ causâ matrimoniali, & reli-
gionis. c. videntur nobis. 3. qui matrim. dis-
cuss: possint, ut si quærat, an matrimoniu-
um ob affinitatem, vel consanguinitate-
tem contrahi possit, vel non. can. 1. 38. q. 1.
 Inter domesticos primum locum obti-
 nent parentes, liberi, & hi à testimonio ju-
 diciali arcentur propter reverentiam,
 affectionem, quæ intercedit. *L. perspicue-*
dum. 11. §. furta domestica. ff. de pœnis. cap.
super eo. 22. h. t. Et hoc ad naturales quo-
 que extenditur. *Gl. in Parentes 6. C. de par-*
 Socer, susceptor, nutrix, pædagogus Pa-
 rentum appellatione hac parte non con-
 tinentur: sed quoniam, Apostolo teste

sentent: 15. gratia & necessitudo rei veræ
 testimonium plerumque corrumpant,
 quantum eis tribuendum prudens Judex
 facile æstimabit. Deinde Frater in cau-
 sa Fratris, & ex Fratribus descendentes:
 & si quidem uterque in eiusdem potesta-
 te sit, nulla est dubitatio: sin alter eman-
 cipatus, vel uterq; sui juris sit, non idem
 omnes sentiunt. Pleriq; affirmant eman-
 cipatum audiendum esse *Gl: & DD. in cit:*
L. Parentes. Quod verò Duaren: dome-
 sticos latius definit, omnes qui sunt e-
 iusdem gentis, familiæ, agnationis, non
 possis probare: satis enim apertè leges
 domesticos non jure cognationis, sed po-
 testatis & habitatione æstimant. *Cuiac: in*
L. ad testium. 22. ff. qui testam: fac: pos: Po-
 stemò Uxor in causâ Mariti, & contra
 Maritus in causâ Uxoris domestici testes
 sunt, quæ meritò etiam ob reverentiam
 & affectionem à testimonio repellitur:
L. perspicendum. 11. §. furta domestica de
penis: sunt & famuli mercede conducti,
 quamdiu serviunt. *cit. §. furta. nec desunt,*
 qui colonum adjiciant. *Wesenbec: par: de*
testibus. num. 4. Vix puto rectè. **QUID**
 de

de convictoribus dicendum? sunt qui domesticos definiunt omnes, qui vivunt nobiscum ad unum panem & unum vinum ut ipforum verbis utar. *Barthol: in L. 11. §. furta de furtis. Bald: in cap: literis de testibus.* Alii verò solus convictus ad repellendum testem sufficere non videtur. *Hottom: in L. 2. C. de testibus.* Quid de subditis in causa Principis sui? *Accurs: scribit, non esse testes idoneos: intellige, nisi iurandum subjectionis remittat, aut Princeps testes alios reperire non possit.* Sed nec solùm domus, verum & amicitia, & inimicitia iustam præbent repellendi testis causam. *L. 5. & 17. Cod: de testib: præsertim si inimicitia capitales fuerint: minus, auditur quidem, sed cum ad disputationem ventum fuerit, adversus eum de inimicitia excipitur, nov. 9. cap. 7. Menoch: libr: 1. de arbitr: judic: quæst: 28. Si non rogatus surrexerit, an poterit tantquam odii, gratia vè suspectus rejici? affirmat Donel: de testibus. cap: 4. arg: L. quæ omnia 25. de Procur: Si verò rogatus surgat tametsi non citatus, non poterit propterea repelli *Barth: in L. post legatum. §. 5.**

his re-

his verò. ff. de his quibus. ut indig. Denique
 à testimonio repelluntur infames infamia
 juris capit. ex parte 7. cap. testimonium
 h. tit. exceptis casibus quibusdam, ut cri-
 mine læsæ Majestatis, hæresis, simoniæ,
 &c. ob gravitatem eorum etiamsi tem-
 pore depositionis sint emendati, nisi eti-
 am restituti sint, ut DD. communiter.
 PORRO an etiam infames infamia fa-
 cti à testimonio arceantur? Negat Cla-
 rus qu: 24. §. fin: quoad ad causas crimina-
 les: in civilibus verò admittit Barth: &
 alij C. de Sum: Trinit: L. 2. ff. de obsequijs præst:
 idq; pro Judicis arbitrio: De jure tamen
 canonico, ne quidem in civili causa hu-
 iusmodi admittendos esse colligunt qui-
 dam ex cap. testimonium ver. aut gravata sit
 eius opinio. Nam licet quidam intelligant
 de causa criminali, id tamen videtur esse
 in civili, ut ibidem notatur. Vide Can: in-
 fames 6. qu. 1. restitutus autem ad famam,
 & honores admittitur. uti Farin: q. 5. n. 79.
 & seqq: I T E R V M Hæretici, Judæi, &
 Pagani, non possunt esse testes contra
 Christianum, & Catholicum. Can: non
 potest. & Can: Pagani: tum ratione odii,
 quo

quo illum persequuntur *can: nonne 1. q. 1.*
 tum, quia non potest erga homines esse
 fidelis, qui D E O extiterit infidelis. *cap. li-*
cet 13. h. t. valeret tamen testificatio Ju-
 dæi pro Christiano; quia sicut par affe-
 ctio omnem tollit suspicionem, ita & par
 causa odii: cum contrariorum eadem sit
 ratio. Adversus Judæum verò Christia-
 nus rectè testem agit. *De Iudice, assessore,*
executore, advocato, & procuratore reme-
 ritò dubitari potest, quid eorum testi-
 monium operetur. *Resp: non posse pro-*
duci testes in eâ causâ, de quâ cognove-
runt, aut in quâ patrocinium præstite-
runt. L. ult: ff. h. t. cap: fin: eod: in 6. nisi co-
tra quem quis advocatus fuerit, procura-
tor, aut executor petat eum in testem.
Spec: tit: de testib: §. 1. MULIER in testa-
 mento testis esse nequit *L. 20. §. mulier*
qui testam: fac: poss: ne quidem à rustico
 confecto, quia licet in eo minutus sit nu-
 merus testium, tamen quoad habilitatem
 nihil immutatum videtur. Potest tamen
 adhiberi testis ad testamentum Militi-
 stantis & testantis in acie: quia in eo te-
 stes non debent esse rogati, & remissa est
 soler-

solennitas juris civilis, solumq; jus gen-
 tium spectatur: quemadmodum & in te-
 stamento Patris inter liberos. *Gl. in L. hæc
 consultissima. §. ex imperfecto C. de testam:*
 quia in eo quoq; remissa est solennitas ju-
 ris, spectaturq; jus gentium. *An in codicillis
 mulier testis esse potest? OMNINO*, quia
 nusquam reperitur prohibitum. secun-
 dum *Gl. in L. fin: in ver: quinq; C. de codicill.*
 Nec obstat, quod codicilli largo modo
 veniant appellatione testamenti. *Gl. ult:
 in L. 1. ff. de testam:* videanturque esse pars
 testamenti *Gl. in cit: §. mulier:* quia non
 sunt nisi testamentum imperfectum. In
 aliis verò mulier testis esse potest, non
 tantum civilibus *L. ex eo. 18. ff. h. t.* sed eti-
 am criminalibus de jure civili. idq; inde
 colligere licet, quod lege Julia nominatim
 ea tantum excipiatur, quæ quæstum pa-
 lam corpore fecerit *L. 3. §. pen: ff: eod:* quæ-
 que adulterii damnata est. *ibid:* Ratio ve-
 rò, cur de jure civili in testamēto non ad-
 mittatur, & tamen causâ criminali admit-
 tatur, quæ minoris est præjudicii, hæc
 est, quod testamenta olim fiebant calatis
 comitiis, in quibus mulieres suffragium
 non

non

non habebant. *Laicus contra Clericum*, an & quatenus testificari possit, supra dictum quod non possit: quando agitur criminaliter. *per cap. de cetero 24. h. t.* quamvis Lopez ad *caput 4. pract. crimin.* decem casus referat, quibus Laico Clericum accusare permittitur; ut hæresis, læsæ Majestatis, simoniæ, sacrilegii, notorii criminis &c. *De Monachis* Canonicis regularibus aliisque Religiosis vix difficultate quin testificari possint: quia licet à negotiis secularibus, officiisque civilibus, ac forensibus arceantur *per cap. Monachi. 16. q. 1.* & toto *tit. ne Cler. vel Mon: secul: neg.* non tamen constat arceri à ferendo testimonio & alias neq; in causa Ecclesiæ suæ vel Monasterii testes esse possent, quod falsum esse patet ex *Can: super. 14. qu. 2. cap. nuper 51. h. tit.* modo tamen licentia superiorum accedat. *cap. si Religiosus cap. si Abbatem de elect: in 6.*

4. Quantum ad productionem testimonii, & modum producendi. Imprimis actor, vel reus petit admitti ad probandum, & dari sibi terminum probandi, & producendi testes. *Gail: 1. obs: 96.* Deinde ad-

adversario citato & comparente producens
 testes, iudici exhibet articulos super quibus
 eos producit, & præterea nomina testi-
 um: qui in persona producendi omninò
 sunt in criminalibus: in civilibus aut evocandi
 ut coram examinentur, vel in aliâ
 provinciâ examinandi *L. 3. §. idem ff. de test:*
 nisi milites, senes, valetudinarii sint, aut
 cum Magistratu Reipubl: causâ absunt,
 aut alias venire non liceat, aut non absint
 testimonii declinandi causa, aut publica-
 ni fuerint, aut quid præbendum exerci-
 tui conduxerint. *L. 3. §. ult. L. 8. & 19. ff. de
 testib.* Extra hos evocati sequi debent, sum-
 ptibus tamen producentis: secuti, dies 15.
 expectare, intra quos si interrogati non
 fuerint, impunè eis discedere licet. *cit. L. 3.
 Donel: in L. 11. 16. & pen: C. de Testibus.* Tum
 si productis testibus adversarius quid ob-
 jicere velit, quod eos à testimonio repel-
 lat, id potest facere *cap: ex parte 7. h. t.* mo-
 do ante eorum receptionem & examen id
 fiat, alias statim ad dicendum testimoni-
 um admittendi sunt. Sed adversari⁹ si ve-
 lit potest exhibere iudici interrogatoria
 sua,

sua, ut vocant super articulis sibi prius exhibitis, secundum quæ petat à Judice testes interrogari & examinari. *cap. presentium. §. testes 31. h. t.* ut si fortè testes à producente subornati sint, id Judex insequendo interrogatoria adversæ partis facilius deprehendat. Testibus deinde testimonium dicendum admissis, & tunc partis producentis articulis, quàm partis adversæ interrogatoriis judici exhibitis, Judex ipse testes receptos examinabit, vel commissarius eius, si ipse commodè non possit. *cap. si qui testium 8. h. t. L. Iudices. C. de fide instrum:* si scilicet agatur civiliter, nam in criminalibus hæc commissio permessa non est. *Auth: apud eloquentissimum C. de fide instr.*

5. In ipso verò examinis limine, antequam testes testimonium ferant, de mandato Judicis, aut substituti eius, juramentum deponant de veritate dicendâ, quod quæ depositiones suas ante legitimam eorum publicationem neutri parti aperiant. *cap. tuis questionibus. 39. h. t. L. jurisjurandi. C. eod: quia testi non jurato minimè creditur, in præjudicium alterius, quisque*

sit præsertim in criminalibus. *cap. tuis quaestionibus. cap. nuper 51. h. t.* An remittere iusjurandum Judex possit? Nequaquam. Quid si adversarius consentiat? Verius est hoc casu gratiam iusjurandi fieri posse: cum publicam utilitatem non respiciat, sed solum favorem partis, pro qua testis producitur, itaq; potest remitti: pro ut ordinariè remittitur personis Illustribus, aut in aliqua dignitate, aut officio publico constitutis. *per tex. in cit. cap. tuis quaestionibus*, nisi ageretur de præjudicio publico, aut animarum salute, ut in causâ matrimoniali, aut capitali. *Mascard: lib: 1. q: 5. n. 108. Gail: lib. 1. obs: 101.*

6. Interrogatio aut examen testium, an præsentibus litigatoribus fieri debet? *Communis* est sententia vocã dos quidem, ut videant jurare testes: examen autem secreto fieri debere. *Farin: q. 62. cap. 1. & qu. 80. n. 92. Hotoman: in L. 12. C. de testibus.* Unde Judex assumptis tam producentis articulis, quàm adversæ partis interrogatoriis testes interrogans. i. personas eorum, & conditionem explorare debet: ut cuius ætatis sint, & conditionis, an litigatores

K

tores

tores noverint, & quâ notitiâ vulgari an
 aliâ, an uni parti magis faveant, quam al-
 teri, an unius, aut alterius sint consangu-
 nei, affines, an ex testimonio suo commo-
 dum, vel incommodum sperent. 2. inter-
 rogabit de tempore, loco, visu, auditu,
 credulitate, scientiâ, famâ, certitudine,
 aliisq; similibus causæ circumstantiis *cap.*
cùm causam 37. h. t. 3. de ratione & causa
 sui dicti sive depositionis, aut scientiæ,
 adeo ut si producentis adversarius in suis
 interrogatoriis id fieri iusserit, & exami-
 nator dolo aut negligentia omiserit, ad
 omne interesse parti adversæ teneatur.
Panor. in cap. cùm causam 37. h. t. Sic eti-
 am, si testis interrogatus rationem sui di-
 cti eam non reddiderit, per aliquem ex
 quinq; sensibus, qui negotio, & facto, de
 quo interrogatur, congruat, depositio
 eius præsertim in criminalibus nulla fit.
L. solam C. de testib: Si verò reddiderit, sed
 non probabilem, testimonio eius non
 credetur. *cap. præterea 27 h. t.* Fundamen-
 tum doctrinæ huius est: quia ratio in teste
 dat esse eius testimonio & illud salvat, vel
 destruit, & ideo licet dictum eius per se
 non

non probet, tamen ratio dicti reddita sufficiens probat: ut si dicat. *Scio, quia vidi contenta in articulo fieri.* Contra verò si dicat. *Scio, quia audivi ab alio,* iam deficit ratio, & fundamentum sui dicti, nec probat; quia testimonium de auditu alieno regulariter nullum est *cap. licet 47. h. tit.* Dico de auditu alieno, quia si res auditu perceptibilis sit, & testis de proprio auditu deponat (ut si dicat *Sempronium obligatum esse scio, quia audivi promittentem*) probat: *cap. tam 33. h. t.* debet enim ratio dicti separata esse ab ipso dicto. Et ideo si deponat: *Titium mutuasse scio centum.* pro causa scientiæ dicere debet, *quia vidi eum numerare ex causâ mutui:* non autem dicere, *quia scio:* nam tunc ratio esset eadem cum dicto, atque ita non probaret. **N**ON TENETUR tamen testis de rigore reddere causam suæ scientiæ, nisi expressè, vel implicite interrogetur *cit: L. solam. & ibid: Bald. & colligitur ex cit: cap. cum causam.* quia non debet esse verbosus, nec respondere ad ea, de quibus non rogatur. *Felin: in cit: cap: cum causam:* praterquam in causis criminalibus, &

ubi agitur de factis, quæ solo iudicio intellectus percipiuntur: veluti si testetur aliquem esse sanæ mentis, esse divitem, esse dominum alicuius rei, habere jus decimandi, &c. quod potius iudicio intellectus, quàm aliquo sensu corporeo percipitur Mascard: *de probat: 1376.* nam in iis etiam non rogatus reddere debet causam scientiæ suæ. Abb: *cap. cum causam. col: 3.* quia de supradictis, nudè asserere, potius iudicare est, quam testificari; quod ad testem non pertinet: similiter ut probatione facta per unum testem deferatur iuramentum suppletorium probationis, oportet quod ille testis etiam non rogatus reddiderit causam dicti sui, aliàs non facit plenam probationem.

7. Examine testium ex parte actoris producentis ita peracto, admitti vicissim debet adversarius, aut reus ad probationem objectorū, id est, eorum, quæ in personis testium objecerit: & si ad hæc objecta probanda aliquos testes produxerit, permittitur etiam vicissim actori hos testes ad fidem eorum enervandam, vel minuendam per alios testes reprobare. Ulterius

terius verò testium reprobatio permiffa non est, juxta vetus & vulgatum, testes probatorios, & reprobatorios probatoriorum reprobare licere, sed non reprobatorios reprobatoriorum. *cap. dilect. h. t.* ne ita litigatores in viciffitudine probationum & reprobationum in infinitum progrediantur, ac lites protrahant.

8. His ita peractis litigantes in fua præfentia constitutos interrogabit, an plures testes producere velint: & fi dixerint fe velle, audientur. *cap. veniffe: 28. h. t.* admit- tiq; debet fecunda & tertia productio, non autem quarta *cap. in causa 15. h. t.* nisi quartò producere petens juret fe petere non dolo, sed quia eorum, quos nũc pro- ducere intēdit, copiam prius habere non potuerit. *cap. ultra pen. h. t.* quia effrænata multitudo testium à Judice refrænanda est. *cap. significaverunt 36. h. t.* unde etiam multitudo testium 40. numerum super iisdem articulis excedere non potest. *cap. causam. 3. 6. h. t.* Si verò negaverint fe velle plures testes producere, & ulteriori pro- ductioni renunciaverint petentib⁹ utrin- que litigatoribus, vel altero absente, ci-

tato tamen & contumace, Judex testium dicta, & attestationes publicabit, interloquendo hoc vel simili modo. *Dicta testium in hac causa publicamus, eaq; pro publicatis & apertis haberi volumus, facietq; copiam partibus, ut eas examinare possint intra competentem terminum, quatenus pro se contra se faciant cap. in causis 15. h. tit. de* dispicere quid aduersus testes contra se productos scripto postmodum obijcere possint, veluti quod obscure, & confuse deposuerint, ut ex eorū dictis veritas elici non possit. *cap. cum clamor: 53. h. t. ad eandem que obscure dictum pro non dicto habetur. L. de etate. §. nihil interest. ff. de interrog: act. quod item in depositionibus contrarientur, contra iam ad L. 2. ff. de iur: vel quod sint singulares, qui regulariter nihil probant. cap. nihilominus jun: Gl: in qu. 9. vel quod testimonia laborent veritate falsitatis: ac proindè in totum reprobandi debeant. Gl: in Can: ad scripturas dist: Porro publicatione attestationum facta nulli alii testes produci queunt, sive eandem, sive in diversa instantia super eadem vel contrariis articulis. Cap: frater*

tatis. 17. h. tit. Covar: pract: q. cap: 16. numer: 6. idque ob metum subornationis testium: quamvis loquendo de publicatione hac, ea non sit de substantia processus secundum communem sent. Gail: lib: 1. observ: 105. num: 5.

9. Sed quid si testes legitimè ad ferendum testimonium citati comparere nolint, vel odio, vel timore, aut alia simili de causa etiam præsentes testificari renuant, an cogi poterunt? Respondeo compelli posse utroq; jure toto h. t. L. si quando. cum Auth. seq: C. de testib: secundum fori qualitatem, idq; vel captis pignoribus, vel multa, vel per censuras. cap. 1. 2. & 5. h. tit. Et quidem in causis non tantùm civilibus cap: 1. 2. 6. & 7. h. t. sed etiam in criminalibus, per cap. pervenit 4. & 5. cap. super his cap. cum contra h. tit: etiamsi si quis in testem vocatus jurâisset se non testificaturum cit: cap. pervenit. quia cum tale juramentum sit contra bonos mores, (quatenus Reipublicæ perniciosum, privati damnosum, si rei veritas occultetur) non est obligatorium, ut constat ex cap: non est obligatorium. de R: I. in 6. DIXI in te-

stem vocat', quia extra eum casum jurans se non revelaturum secreta, si contra faciatur perjurus efficitur. *Gail cit: obs: 100.* Neque obstat *cap. 3. h. t.* quia cum dicit testem monendum esse, & non urgendum ad ferendum testimonium, vult solum non esse urgendum statim à principio, sed prius monendum, quia monitio precedere debet coactionem. *cap. 1. h. t.* non autem prohibet quo minus cogatur, si non pareat, *Gl. ibid:* Non etiam obstat *cap. 10. h. t.* quia ibi agitur de criminibus, quæ ipsi testibus objiciuntur, ut refert *Host: in sum. t. n. 2.* Cæterum non desunt, qui ad ferendum testimonium cogi non possunt, ut imprimis Confessarii, quia illa non est homo, sed ut Christi Vicarius scire intelliguntur. Præterea excipiuntur complures personæ, quæ enumerantur partim *L. inviti 19. ff. de testib:* ut senes, valetudinarii, milites, qui cum Magistratu Reipublice causa absunt, vel quibus venire non licet partim in *can: si testes §. item in lege Julia 4. q. 3.* inter quos sunt cognati, & agnati non quidem omnes, qui à latere se contingunt, & nullo communi potestatis potestatem

trix vinculo tenentur: hi enim licet possint esse testes, non tamē adhuc cogi possunt, usq; ad septimum gradum, ut colligitur ex *citata L. 4.* nisi defectu testium aliunde veritas haberi non possit: quia tunc favore eruendæ veritatis meritò cessant eorum privilegia propter publicam utilitatem *cap. 1. h. t.* adeò, ut in Clericis quoq; receptum sit, ut licet ad testificandum in causis laicorum compelli nequeant, tamen deficientibus probationibus aliunde, cessante eorum prærogativa coram suo Iudice Ecclesiastico testificari debeant. *Can: quanquam junc. Gl: 14. q. 2.* vel etiam coram seculari cum Superioris licentia tamen *Gail: obs: 100. n. 15.*

TITULUS XIII.

DE FIDE INSTRUMENTORVM.

C A S U S.

Rudolphus Austriacus Noribergæ quendam Hospitem seu diversitorem ab Advena accusatum, quod depositas apud se ducentas argenti marcas negaret, inter primarios Ur-